

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції
з міжнародною участю**

**“ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ
СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
(ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ) НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ”,**

**присвяченої 160-річчю з дня народження І. Я. Горбачевського
(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференц-зв'язку)**

**15–16 травня 2014 року
м. Тернопіль**

ЧАСТИНА 1

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2014

Література

1. Вихрущ В. Методика педагогіки. Навчальний посібник / В.О.Вихрущ. – Тернопіль: Крок, 2011. – С.178 – 186.
2. Дубасенюк О.А., Антонова О.С. Методика викладання педагогіки: Навчальний посібник. – Житомир: Вид.-во ЖДУ ім. І.Франка. – С.104 -113.
3. Підаєв А.В. Болонський процес в Європі. Що таке і чи потрібний він в Україні? Чи можлива інтеграція медичної освіти України в Європейський освітній простір?/А.В. Підаєв, В.Г. Передерій. – Одеса: Одес. держ. ун-т, 2004. -190с.

УДК 378.147.016:611.013//018:616-053.2-057.87

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПЕДІАТРІЯ»

М. Л. Таврог

Запорізький державний медичний університет

EXPERIENCE OF TEACHING HISTOLOGY, CYTOLOGY AND EMBRYOLOGY OF STUDENTS ENROLLED IN SPECIALTY PEDIATRICS

M. L. Tavrog

Zaporizhzhia State Medical University

Резюме. Однією з важливих проблем у вітчизняній системі охорони здоров'я – є високий рівень підготовки медичних фахівців з дотриманням вимог Болонського процесу. Завданням викладача є залучення студентів до систематичної самостійної роботи, починаючи з молодших курсів. Слід визначити чітко межі обсягу матеріалу, що викладається на практичних заняттях, а в методичних вказівках доцільно розподіл матеріалу по темах. На заняттях і лекціях використовувати інтернетресурси. Пропонується обговорити питання викладання гістології, цитології та ембріології на спеціальній конференції за участю завідувачів кафедрами.

Summary. One of the important problems in the national health care system is a high level of training of health professionals to meet the requirements of the Bolonsky process. The task of the teacher is to involve students to systematically work independently, starting with freshmen courses. The scope of the material taught in practical classes, and instructional guidelines expedient distribution of material on the topics should be defined clearly delineate. The classes and lectures use internet resorts. We propose to discuss issues of teaching histology, cytology and embryology at a special conference with the participation of departments heads.

Вступ. Однією з важливих проблем у вітчизняній системі охорони здоров'я – є високий рівень підготовки медичних фахівців з дотриманням вимог Болонського процесу. Основним і ключовим етапом у цьому процесі є отримання фундаментальних знань студентами вищих навчальних закладів. Європа все більшою мірою усвідомлює себе як єдине ціле. Вища освіта є сферою, яка значною мірою впливає на те, як формується суспільство. В Болонській декларації, в якій були сформульовані основні цілі, що ведуть до досягнення спорідненості і, в кінцевому рахунку, гармонізації національних освітніх систем вищої освіти в країнах Європи. В даний час знання застарівають дуже швидко. Тому бажано дати випускникові відносно широку підготовку і навчити його поповнювати, оновлювати знання, вміння та навички в міру необхідності. Саме на таку підготовку націлений процес навчання в нашому медичному університеті.

Основна частина: Важливе місце в системі вищої медичної освіти займає гістологія з ембріологією та цитологією, закладаючи основи наукового структурно функціонального підходу в аналізі життєдіяльності людини в нормі. При порівнянні підручників гістології, виданих за останні 20 років, видно, що істотно зросли всі кількісні параметри виникає питання: чи можуть студенти 1-2 курсів опанувати протягом двох семестрів (в середньому 38 тижнів) такий об'єм і складної інформацією. Тим більше, що з суміжних дисциплін (анатомії, фізіології, біохімії і т.д.) так само від видання до видання збільшуються обсяги підручників та інформації.

Вивчення будь-якої наукової дисципліни, в тому числі і гістології в медичному вузі, стає значно ефективнішим, якщо студент бачить і розуміє роль і значення даної науки в його майбутній професійній діяльності. Іншими словами необхідна мотиваційна основа діяльності. Крім того, знання

засвоюються глибоко тільки в процесі їх застосування, тобто самостійного осмислювання та вирішення поставлених завдань. Гістологія, будучи однією з фундаментальних дисциплін, покликана сформулювати у майбутніх студентів наукові основи структурно – функціонального уявлення про життєдіяльність організму, є основою для розуміння сутності і морфологічних проявів патологічних процесів. Природно, що медичні проблеми повинні вже на молодших курсах глибоко проникати в суть досліджуваної дисципліни. Це досить важке завдання. Успіхи сучасної медицини та біології, постійне накопичення нових важливих і цікавих фактів, висування нових теоретичних узагальнень і гіпотез привели до різкого зростання кількості інформації з предмету. Проте, обсяг навчального часу, відведеного на заняття з викладачем гістології, цитології та ембріології в навчальному плані медичного університету не тільки не збільшився, а й значно зменшився. При цьому скорочено кількість годин з гістології, в тому числі консультативних. Це створює певні труднощі, тим більше, що викладання гістології ведеться на 1 і 2 курсах – це період адаптації студента у вузі. У зв'язку з цим зростає роль самостійної роботи студентів. Завданням викладача є залучення студентів до систематичної самостійної роботи, починаючи з молодших курсів.

Це досить складно, оскільки націлені на ЗНО в школі багато школярів не привчені до «здобування» знань, а привчені до репетиторства. Мотивацією до самостійної роботи є підготовка до подальшого навчання, так як гістологія є фундаментальною дисципліною необхідною для освоєння клінічних дисциплін, а так само підготовка до професійної діяльності. Однією з умов ефективності самостійної роботи є забезпечення студентів навчально-методичною літературою для самостійної роботи.

Інформаційні технології все ширше впроваджуються в освітній процес. Студенти першого курсу, володіють комп'ютерними технологіями. Необхідність освоєння інформаційних технологій безперечно, оскільки вони проникають в усі сфери нашого життя.

Великий обсяг матеріалу з предмета стимулює студента до самостійної роботи. У таких умовах самостійна робота студента розширяє особливу цінність і розвиває навички самостійного засвоєння теоретичних знань, набуває характеру дослідницької діяльності. У зв'язку з цим різко зростає роль кваліфікації викладачів і методичних посібників для самопідготовки. Необхідно з величезного потоку інформації вибрати головне і в стислій лаконічній, але в той же час не перебільшеній формі піднести матеріал студентам. Слід на кожному занятті викликати інтерес до свого предмету, пояснити його значення для подальшої медичної практичної діяльності.

Для закладки теоретичного фундаменту педіатричної освіти велике значення має вивчення та розуміння етапів і закономірностей ембріонального розвитку людини, а також знання вікової гістології в постембріональному онтогенезі людини. Знання динаміки розвитку різних тканин і органів може дати достатню основу для розуміння гістофізіології органів, різних варіантів їх будови в нормі, і відмінності в різні вікові періоди розвитку. Саме динамічне представлення про гістоструктуру органу дає майбутньому лікареві правильне уявлення про «норму» Актуальними прикладними проблемами є дослідження клітинної та тканинної сумісності при переливанні крові, трансплантації тканин, при дії стресових факторів, вивчення регенераційних можливостей тканин в різних умовах, розробка морфологічних тестів для оцінки вікових змін, цитодіагностики, гістодіагностики.

Курс гістології з цитологією тісно пов'язаний з викладанням інших медико-біологічних наук – біології, анатомії, фізіології, біохімії, патологічної анатомії. Мають, немає жодного клінічного предмета, де не застосовувався б фундаментальний підхід. Особливо слід відзначити все зростаючу роль фундаментальних наук, і в тому числі гістології, цитології та ембріології, в сучасній концепції підготовки лікарів. Гістологія з цитологією та ембріологією займає важливе місце в системі медичної освіти, закладаючи основи наукового структурно-функціонального підходу в нормі і при патології.

Викладачами кафедри створені методичні посібники, які містять завдання, спрямовані на ефективне засвоєння і закріплення знань з гістології та активно використовується студентами на практичних заняттях і при самостійній підготовці до них. На занятті студент повинен самостійно оволодіти практичними навичками, але під контролем викладача. Враховуючи специфіку предмета гістології, цитології та ембріології самостійна робота студентів на занятті полягає в замальовці мікропрепаратів та вивченні електроннограмм. Студенти розглядають схеми і роблять на них позначення. Викладач повинен створити максимально можливі умови для розвитку особистих якостей, творчої індивідуальності майбутніх лікарів. Рішення різноманітних тестових завдань, ситуаційних завдань є важливою невід'ємною складовою самостійної роботи студентів. Визначення вихідного рівня знань студентів проводиться шляхом усного опитування або тестування з обов'язковою оцінкою. Головним змістом лабораторних занять є вивчення гістологічних препаратів, що супроводжуються обов'язковою зарисовкою. Самостійна робота студентів – найбільш важлива частина лабораторного заняття.

Слід визначити чітко межі обсягу матеріалу, що викладається на практичних заняттях, а в методичних вказівках доцільно розподіл матеріалу за темами, а не з занять. Проводяться різні форми контролю на протязі року: поточний контроль знань на лабораторних заняттях (по одній темі), проміжний контроль у вигляді діагностичних занять підмодуль з окремих розділів курсу і підсумковий контроль знань на іспиті. У сучасному світі інтернет є найважливішим джерелом інформації і засобом спілкування. Всесвітня мережа надає в розпорядження користувачів великий вибір іноземних та українських освітніх сайтів за морфологічними дисциплінами.

На кафедрі гістології ЗДМУ на основі матеріалів інтернету створена електронна бібліотека, яка містить атласи, підручники, журнали, слайди, презентації, відео-та аудіолекції з гістології, що заповнює дефіцит друкованих джерел. На лекціях і практичних заняттях демонструються фільми, об'ємні реконструкції та анімаційні відеоролики з досліджуваної теми. Їх перевага в порівнянні з традиційними навчальними матеріалами полягає в видовищності, студенти отримують сучасну наукову інформацію через графічні, фото- і відеозображення, що сприяє поглибленому розумінню матеріалу, знайомству з новітніми гістологічними методами. Інформаційна база інтернет активно використовується в рамках науково-дослідницької роботи, оскільки це найбільш ефективний шлях ознайомлення з останніми досягненнями науки. Під час навчання на кафедрі кожен студент бере участь у дослідницькій роботі і виступає з реферативним повідомленням з обраної теми або доповіддю за результатами експериментальної роботи у формі презентації. Поступово студенти оволодівають навичками пошуку, відбору та оцінки інформації, її систематизації, аналізу та обробки.

Висновки: У зв'язку з вищевикладеним очевидна необхідність обговорення питань викладання гістології, цитології та ембріології на спеціальній конференції за участю завідувачів кафедрами.

Література

1. Колесник Ю.М., Нерянов Ю.М./ На шляху до європейського освітнього простору /Колесник Ю.М., Нерянов Ю.М.//: Мед. освіта. – 2009. – N 2. – С. 44-46.
2. Преподавание гистологии и формирование патогенетического мышления у студентов-медиков младших курсов// О.Ф. Денисова.convdocs.org/docs/index-125968.html
3. В.И. Шепитько/Организация самостоятельной работы студентов стоматологического факультета как неотъемлемая составляемая учебного процесса на кафедре гистологии, цитологии и эмбриологии / В.И. Шепитько Г.А. Ерошенко, О.Д. Лисаченко/ Материалы конференции Инновационные технологии в преподавании морфологических дисциплин. Выпуск 1. – Уфа: Изд-во ГБОУ ВПО БГМУ Минздравсоцразвития России, 2012. – 167 с.
4. Колесник Ю.М. / Рейтингова система як спосіб підвищення активності викладачів та роботи кафедр в контексті Болонського процесу / Колесник Ю.М., Нерянов Ю.М., Кривенко В.І.//Мед. освіта. – 2007. – N 2. – С. 52-53.
5. Колесник Ю.М.:/ Про заходи щодо покращання підготовки фахівців в умовах впровадження засад Болонського процесу /Колесник Ю.М., Нерянов Ю.М.// : Мед. освіта. – 2008. – N 2. – С. 60-62.
6. В. Б. Касевич /Болонский процесс в вопросах и ответах/В. Б. Касевич, Р. В. Светлов, А. В. Петров, А. А./ Цыб. Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2004. 108 с.
7. Шепитько В.И. Пути оптимизации самостоятельной работы студентов медицинского факультета на кафедре гистологии, цитологии и эмбриологии / В.И. Шепитько, О.Д. Лисаченко // Самостоятельная работа студентов и кредитно-модульная система организации учебного процесса: Материалы учебно-методической конференции. – Полтава, 2007. –С.153-155.

РОЛЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

З. М. Таран, І. В. Роженко

Вищий державний заклад України “Українська медична стоматологічна академія”, м. Полтава

Входження України до європейського соціокультурного простору зумовлює потребу в ефективній дидактичній технології, яка б забезпечувала неперервну взаємодію співучасників навчання, мотивоване залучення до навчально-виховного процесу, самоосвіту впродовж усього життя; сприяла б упровадженню інноваційних підходів у практику сучасної вищої школи. Головним завданням діяльності ВНЗ є не лише підготовка спеціалістів з високим теоретичним і професійним рівнем, але

<i>В. В. Степанчук</i> ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ВИМОГ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ПРОВІЗОРІВ	376
<i>А. А. Стриж, Ю. В. Бережанська</i> КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК ОБ'ЄКТ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ	378
<i>І. С. Сухомлінова, М. А. Тихоновська</i> НЕТРАДИЦІЙНА ФОРМА ВИКЛАДАННЯ ЛЕКЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	379
<i>М. Л. Таврог</i> ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПЕДІАТРІЯ»	380
<i>З. М. Таран, І. В. Роженко</i> РОЛЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ	382
<i>Л. В. Татарчук, Р. М. Гнатюк</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ З НОРМАЛЬНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ	384
<i>А. О. Терещенко, В. О. Федоров, А. О. Ніколаєва</i> ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО СКЛАДАННЯ МЕДИЧНОГО ЛІЦЕНЗІЙНОГО ІСПИТУ «КРОК-1. ЗАГАЛЬНА ЛІКАРСЬКА ПІДГОТОВКА» ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ	385
<i>І. Р. Тимофійчук, С. Б. Семененко, О. В. Кузнєцова, Л. А. Роман</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМИ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	386
<i>В. А. Троянський, М. М. Сидоренко, А. А. Мойсей</i> СВІТОГЛЯДНІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ	389
<i>Н. С. Турчина, В. Ю. Крилова, А. О. Волосовець</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ З ПОЛІПШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ	391
<i>О. І. Тучак</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗІОЛОГІЇ ЗА УМОВ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	393
<i>Г. І. Фальфушинська, Л. М. Іванець, Г. Я. Загричук</i> ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ БЛОКУ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ПРОГРАМ	394
<i>Л. Я. Федонюк, Х. Ю. Недошитко, О. Ю. Ружницька</i> НАВЧАЛЬНО-БІОЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ КАФЕДРИ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ	395
<i>О. В. Федосєєва</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ ЗДМУ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	397
<i>В. Б. Ханжи</i> ПРО СКЛАДНОЩІ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ АНТРОПНИХ СИСТЕМ	399
<i>Г. В. Чернега, С. О. Похмолькіна</i> ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛАБОРАТОРНОМУ ПРАКТИКУМІ	401